

DEĽBA MOCI

O deľbe moci môžeme hovoriť, ak moc v štáte je rozdelená medzi niekoľko štátnych orgánov. Toto rozdelenie moci medzi rôzne štátne orgány je však len predpokladom na skutočnú deľbu moci. Ďalšími zásadami sú **oddelenosť moci, nezlučiteľnosť moci, nezávislosť moci, samostatnosť moci, nezodpovednosť moci a rovnováha moci**.

Verejnú moc delíme (tak ako ju rozdelil **Montesquieu** vo svojom diele **Duch zákonov**) na výkonnú moc, zákonodarnú moc a súdnu moc. Je nutné oddeliť predovšetkým zákonodarnú a výkonnú moc. Zákonodarnú moc vykonáva najvyšší zastupiteľský orgán, ktorý je tvorený v pravidelne sa opakujúcich demokratických voľbách. Výkonnú moc vykonáva buď panovník (v monarchiách) alebo prezident (v republikách). V súčasnosti je však vo väčšine štátov výkonná moc v rôznej miere rozdelená medzi hlavu štátu (panovník, prezident) a vládu či kabinet. **Súdnu moc v demokratických štátoch v súčasnosti vykonávajú nezávislé súdy. Nezávislosť je zabezpečená najmä tým, že sudcovia sú ustanovovaní natrvalo a výkonná či zákonodarná moc nemôže zasahovať do rozhodovania konkrétnych vecí.**

Zásadu nezlučiteľnosti vyjadruje princíp, podľa ktorého každý môže vykonávať svoje funkcie len v rámci jednej moci. Jednoducho povedané, napr. poslanec NRSR môže byť zároveň aj poslancom mestského či obecného zastupiteľstva, ale nemôže byť zároveň sudcom. V širšom význame potom napr. sudcovia nemôžu byť členmi politických strán, alebo podnikat'.

Nezávislosť moci znamená, že všetky zložky moci, musia byť **navzájom kreačne nezávislé**. To znamená že **žiadna zložka moci nevytvára iné zložky moci**. Tento princíp je všeobecne narušený najmä pri kreácii súdnej moci, kde sudcovia sú spravidla menovaní prezidentom. Sú však menovaní natrvalo, čím sa tento vplyv značne obmedzuje.

Samostatnosť moci znamená, že výkonnú, zákonodarnú a súdnu moc nie je možné hierarchicky usporiadať (**neexistujú medzi nimi vzťahy nadriadenosti a podriadenosti**), pretože sú navzájom nezávislé a samostatné.

Zásada nezodpovednosti moci znamená, že medzi jednotlivými zložkami moci nemožno uplatňovať ústavno- politickú zodpovednosť. Štátni funkcionári majú zodpovednosť len voči svojim voličom.

Podľa **zásady rovnováhy moci** musí medzi jednotlivými zložkami moci existovať tzv. systém brzd a rovnováhy moci. Tento systém zabezpečuje rovnováhu medzi mocami a **zabraňuje uzurpovaniu všetkej moci v štáte jednou z jej zložiek**. V praxi sa to prejavuje najmä tým, že **jednotlivé zložky moci sú nútené spolupracovať**. Systém brzd a rovnováh :

1. Zákonodarná moc voči súdnej moci (Pôvodnou normotvorbou vymedzuje postavenie moci súdnej)
2. Výkonná moc voči súdnej moci (Právo udeľovať milosť a amnestiu)
3. Súdna moc voči zákonodárnej moci (Inštitút ústavného súdnictva - ústavný súd posudzuje o. i. súlad zákona s ústavou)
4. Súdna moc voči výkonnej moci (Inštitút správneho súdnictva - preskúmava zákonnosť individuálnych právnych aktov (patria do moci výkonnej))

Právny štát je štát, v ktorom vládne právo. Štát, štátne orgány môžu postupovať len na základe práva a len spôsobom ustanoveným právom. Vládcom, ktorý prikazuje všetkým a každému, je zákon. Právna istota je možná len za podmienok všeobecne záväzného zákona, ktorý sa musí spravovať aj vládca a vláda jedným z podstatných znakov právneho štátu je zákonnosť, legalita, čiže viazanosť všetkých no najmä štátnych orgánov platným právom. Cieľom je sebalimitácia štátnej moci platným právom. Občanom je dovolené všetko okrem toho, čo zakazujú zákony, štátnym orgánom sa dovoľuje len činnosť na základe zákonov a v ich medziach. **Formovanie idey právneho štátu sa spája s požiadavkou del'by moci, spoločenskej zmluvy a zakotvenia a rešpektovania ľudských práv.**

Princípy právneho štátu:

- princíp vlády práva a právo na spravodlivý proces;
- obmedzená vláda;
- ústavnosť a zákonnosť
- del'ba moci a kontrola moci
- suverenita ľudu
- nezávislosť súdnictva
- ľudské práva a slobody sú zaručené
- každý môže konať, čo nie je zákonom zakázané a nikoho nemožno nútiť, aby konal niečo, čo zákon neukladá

Policajný štát je štát, v ktorom **výkonná moc nadobudne dominantné postavenie**, opak právneho štátu. Policajný štát sa opiera o políciu a iné represívne zložky, pomocou ktorých si udržiava moc. **Obyvatelia** policajného štátu majú obmedzenú sociálnu, ekonomickú a politickú slobodu a **sú monitorovaní**. Známym britským spisovateľom **George Orwell** vo svojom utopickom diele **1984** opísal fiktívny svet v ktorom panuje totálna kontrola nad jeho obyvateľmi. Z tohto diela je známy aj pojem **Veľký brat**, ktorý v prenesenom význame predstavuje policajný štát.